

Somogyváry Gyula – Szarka Gyula – Demcsák Ottó

ÉS MÉGIS ÉLÜNK!

Táncmű a soproni népszavazás 100. évfordulójára

A Sopron Balett előadása

A táncmű alapjául szolgáló Somogyváry-regény szüzséje

Egy testvérpár romantikus szerelmi történetében hazánk egyik letragikusabb – és egyben legfelemelőbb – korszakát idézi fel, az 1914 és 1921 közötti esztendőket. Dersy Péter az első világháború poklában távházasságot köt a szegény Évával, hogy az így hozzájuthasson egy nagyobb örökséghez. Péter testvére, Géza – a könyv főszereplője – 1921-ben találkozik Évával, aki elmondja neki, hogy bár mindenki Péter haláláról beszél, ő mégis reménykedik, és várja ura hazatértét. Nemsokára Gézát Sopronba rendelik, ahol tanúja lesz a nyugat-magyarországi eseményeknek. A cselekmény ezután két szálon fut: Géza élményeinek és Éva gyötrődésének a leírásán, miközben a háttérben megjelenik Sopron és környékének élet-halál harca. Egyetemisták, gazdalegények, veterán frontkatonák, volt különítményesek, magyarok, németek, horvátok harcolnak az országrész megmaradásáért. Hősies küzdelmük a híres, kikényszerített népszavazásig vezet, ahol Sopron a leghűségesebb magyar városnak bizonyul. A személyes történetek is jóra fordulnak: Péter hazakerül, s bár vagyonát elveszti, ennek ellenére boldogan élnek Évával. Géza pedig végül feleségül veheti szerelmét, Violát.

A táncmű librettója

Első rész

1.

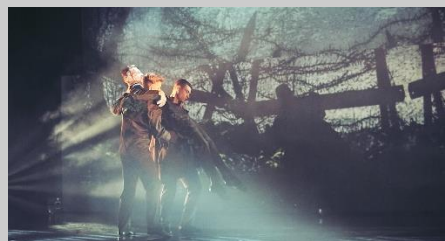

Nyitány

Kötélék és elszakadás

Bekeretezett tablókép az összes szereplővel: kit mi kapcsol össze a többiekkel, még nem sejtethjük. Megmozdul a kép, az össztánc végén kialakuló kör is ezt az összetartozást erősíti. A körből kiválik a két fiatalember: Dersy Péter és az öccse, Géza. Katonaruhában vannak. Búcsúkézfogás, majd átölelik egymást. Péter a frontra indul.

2.

A lövészárokban

Péter és két bajtársa felderítésen az orosz fronton. Közelharc az ellenséggel: gázálarcos katonák támadnak rá Péter felderítő csapatára. Péterék megfutatják az ellenséget.

Táveszküvő

Az orosz fronton Péter a tábori pap jelenlétében aláírja a házassági dokumentumot, amelyet egy hadsegéd továbbít.

Egy tisztos polgári szalonban, Budapesten Éva, a menyasszony veszi kézhez az iratot nagynénje, Teréz mama jelenlétében.

Menyasszonytánc – magányosan

Éva fejére menyasszonyi koszút helyez Teréz mama. Előkerül Péter bekeretezett fényképe. Éva magányos menyasszonyi táncba kezd a kép körül.

3.

Péter eltűnik a fronton

Gázálarcos, maszkos katonák osztaga bekeríti Pétert. Mintha gránát csapódna be. Péter elterül a földön. Az ellenséges katonák felemelik a testet, karjait nyakukba téve vonszolják el, Péter lába élettelen koloncként sűrölja a földet.

4.

Kiképzés és halálhír

Egy – talán budapesti – kaszárnya udvarán vagyunk: Hauer ezredes és segédtisztje, Dersy Géza az újoncokat gyakorlatoztatja. Egy hadsegéd lép oda hozzájuk, s egy iratot nyújt át az ezredesnek, aki – miután látja, hogy nem neki címezték – átadja Gézának. Géza olvassa az iratot, majd kihullik kezéből a papír: Péter testvérének halálhírét közölte a gyásztávirat. Hauer ezredes gyámolítón teszi Géza vállára a kezét.

5.

Karácsonyi ünnep

Teréz mama szalonjában a házi ünnepségre sokan hivatalosak: két gazdag úr is érkezik, Teréz mama mintha Évát kommandálná nekik. Érkezik Hauer ezredes a lányával, Violával. A kórus karácsonyi dalt énekel. Géza észreveszi Violát. Az ünneplők tömegéből kiválik a kettősük: boldogan játszanak a hóban, kergetőznek, s felfedezik egymásban a kölcsönös vonzalmat.

Egy hadsegéd lép be: a behívóparancsot hozza az ezredesnek és Gézának is.

6.

A fronton

Az ezredes és Géza felderítésen a frontvonal közelében. Tűzbe keverednek: a háború fekete, alaktalan, véres szörnye készül bekebelezni őket.

7.

A virágáruslány

Budapesti utca – háttérben a Lánchíd képe – a háború után. Este egy utcai padon virágáruslány üldögél, láthatóan kaptos. Két jól öltözött férfi – talán tőzsdei spekulánsok – jelenik meg, kikezdenek a lánnyal, pénzt kínálnak érte. A lány kokettál velük, de nem áll kötélnek.

8.

Az ismeretlen rokon

Hauerék lakásában vagyunk: az ezredes és Géza mintha a háborús emlékeket idéznék fel – furcsa „hadmozdulataik” szöges ellentétben állnak a szalon világával.

Éva jelentkezik be, Péter felesége. Géza nem ismeri őt, s úgy érzékeli, mintha a nő vele szeretne kikezdeni, s ezt visszautasítja. Éva ekkor az ezredesnek megmutatja a házasságlevelüket, amely tanúsítja Péter és Éva törvényes házastársi mivoltát. Géza felismeri a másikban a rokont, aki halottnak hitt testvére helyébe lép.

9.

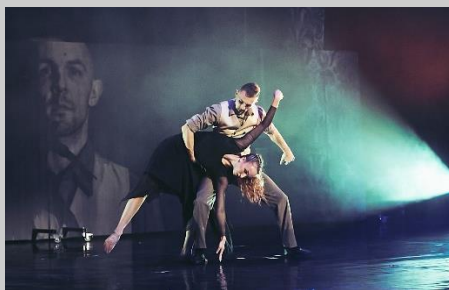

„Péter hajléka” – a születésnap fogadás

Teréz mama, Éva nagynénje házában vagyunk, itt lakik Éva is. A szolgálólány tánca „előjátéka” az eltervezett zsúrnak, amelyet Teréz azért rendez, hogy észre térítse Évát: hagyjon fel rögeszméjével, hogy a férje él, s végre szánja rá magát, hogy tisztos férjet válasszon magának.

Sorra érkeznek a születésnap zsúr meghívottjai: a két bankár, akik előbb Teréz mamának udvarolnak, amit a szobalány kiles. Jön az Ezredes Violával, majd Éva érkezik: egy meggyötört nőt látunk, akinek enervált mozdulatai a boldogtalan életről árulkodnak. A bankárok neki kezdenek udvarolni, de Éva elutasítja őket. A társaság egy másik szobába vonul át, Éva egyedül marad.

10.

Éva víziója

Éva képzeletét teljesen kitölti a férje, Péter. Ott van a falon egy képkeretben, mindig láthatóan, de ott van és szinte életre kel Éva képzeletében is: kép előbb segítő kézzé, majd teljes alakká változva jelenik. Közös táncukban egyszerre van ott az elképzelt társ vigyázó mozdulata és a támasz nélküli bizonytalanság.

11.

A születésnap ünnepség folytatódik

Teréz mama és a szolgálólány igyekeznek magához téríteni Évát: minden mozdulatuk Éva akaratának megtörésére irányul.

Lassan visszatér a szobába a többi vendég is. A tánc közben Géza és Viola végleg egymásra talál: kiszabadulnak a szobából, vidáman játszanak a hóban. Boldog szerelmük beteljesülését ígéri táncuk záró mozzanata.

Második rész

1.

Sopron: az elcsatolásra ítélt város

1921 nyarán járunk: érkezők és távozók bőröndjei uralják a képet, mindegyik bőrönd egy-egy emberi sorsot rejt: senki sem tudja, mi vár rájuk, ha maradnak, s mi, ha elmennek.

Géza és Viola érkezik együtt, ez a város lesz Géza új szolgálati helye: segédtisztként osztották be az antant misszió mellé. Nyugodt sétájuk éles ellenpontja a bőröndös tömeg zavarodottságának.

2.

„Hol vagy, István király?”

Szent István ünnepén vagyunk, 1921 augusztusában a Szent Mihály-templomban. A kórus ajkáról felhangzó fohászt közvetíti Géza tánca is: hol van, aki segíthet. Viola nézi Géza táncát, a férfi minden mozdulata a lány felé irányul – mintha az országot ért sorscsapást csak a szerelem, két ember egymásba kapaszkodása tudná oldani.

3.

A Rongyos Gárda harca az erdőben

Osztrák csendőrök – nekik kellene felügyelniük a nagyhatalmi tárgyalásokon Ausztriának juttatott országrész rendjét – tétován tébláboló csapata jelenik meg az erdőszélen: a lázadók után kutatnak.

A lázadók – akik kikiáltják az elcsatolt terület függetlenségét – barikádot állítanak fel, hogy visszaverjék a csendőrök támadását. Ott van közöttük Hauer ezredes is. Géza érkezik sietve – tisztizubbonya fölött viseltes hosszúkabát –, találkozik egy pillanatra a tekintetük: mindkettejüket a honszeretet hajtotta ide, ugyanakkor az ezredes értetlenül tekint Gézára: mi lesz, ha elesik Géza, mi lesz a lányával. Gézát talán a leendő apósa iránti féltés is vezeti, ugyanakkor ott a félelem is benne: mi lesz, ha kitudódik, hogy a rongyosok közé állt adjutáns létére. Először az Ezredes számon is kéri ezt rajta, megpróbálja észhez téríteni, ám mégis büszke leendő vejére: megszorítja Géza vállát, s férfiasan megöleli.

Kezdődik a csata, amely egy felkelő halálával végződik. Az ezredes egy intéssel elküldi Gézát, aki kissé távolabb megállva néz a halottasmenet után. Vállukra emelik a halottat. Harangszó kíséri ki őket.

Géza őrlődése

Géza magányosan áll az erdőszélen. Leveszi köpenyét, majd tehetetlen dühében – mintha tettének tanúját rejtegetnie kellene – összegyűri, s elszalad.

4.

Osztozkodás

Groteszk jelenet: az antant tisztok Magyarország térképe fölött osztozkodnak. Géza érkezik mint adjutáns, s fellázad a tisztok arcátlan kapzsiságán.

5.

Esküvő

Géza és Viola évődő szerelmi tánca a város sziluettje előtt. Egymás kezét fogva járnak a várost. Minden mozdulatukban kettejük közös egyensúlyának őrzése mutatkozik meg.

Géza és Viola esküvőre készülődnek: Viola átöltözik menyasszonyi ruhába, a fiú oltár elé vezeti őt, megtörténik a frigy.

A személyes boldogság mögött ott fortyog a háttérben a diákok, egyetemisták szervezkedése: köszöntik a templomból kilépő ifjú párt, aztán kupaktanácsot alkotnak a templom előtt, majd határozásra jutva szaladnak el.

6.

Mulatság

Géza és Viola új házasként a soproni utcákon. A falakon plakátok jelennek meg, amelyek a készülő népszavazáson való részvételre hívnak: „Így győz hazánk!”

Gazdák, kereskedők, diákok fortyogó, vidám serege érkezik, s betódulnak a kocsmába, ahol mulatság kezdődik – a táncban részt vesznek a lerészegedett antanttisztok is. A verbunkot és csárdást táncoló tömeg őket gúnyolva érzi és érezteti erejét: nem akarnak behódolni.

7.		Elhagyottan Durván mázolt, szürke háttérrel, a „senki földje”: sivár, puszta táj – Éva lelkének tükörképe – ezt közvetíti magányos tánca is. Viola érkezik – az elhagyottnak tűnő Évát vigasztalja: minden mozdulata támaszt jelent sógornőjének.
8.		Születésnap mulatság Teréz mama szalonja: „Péter hajléka” alól kifordult a föld – a korábbi kép kibillent helyéről, a képkeretnek már csak a sarka látszik, a fotót szürke penész ette meg. Teréz mama és a szobalány levásztják Violáról Évát, ők maguk kezdenek vigasztalásba. Köszöntők érkeznek, tánc. Váratlanul megjelenik a halottnak hitt, ám a fogságból mégis hazatérő Péter rongyos alakja: tébolyultan lök félre mindenkit, dühét, keserűségét a mulatozók ellen fordítja. Ellöki magától öccse segítő kezét, mint ahogy feleségét is. Ahogy megnyugszik, mintha lassan visszatérnének az emlékei.
9.		Gyógyulás Éva odaadóan ápolja ágyban fekvő férjét, aki lassan-lassan erőre kap. Az Éva korábbi víziójában látott szerepek most megfordulnak: Éva lesz valóságos támasza a lassan talpra álló férfinak.
10.		Népszavazás Sopronban A szavazócédulák játéka, az eredmény kihirdetése: „Sopron Magyarországé marad!”
11.		Finálé A tabló visszatérése – soproni látkép. Diadalmas tánc és zene. Szívdobbanások „És mégis élünk!”